

Metai XVI.

1905¹.

Num. 9.

Lietuvių Demokratų Partija.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

—o—
—@— Turinys: —@—

Lietuvos autonomija.

Caro teikiamoji susirinkimų, žodžio ir spaudos laisvė.

Ką mano ministerių komitetas apie Lietuvos reikalus. *Kaipsaunori.*

Kaip valdosi Gurai, išvarę Rusų valdžią. *Aitis.*

Lapelis iš istorijos. *Juronis.*

Einant į kovą. (eilės). *Laukinis.*

Nauji susivienijimai Lietuvoje *Sp-s.*

Ar ilgai dar kešime rusų mokyklas?!

Caras ir ištikimas tarnas. (Pasaka).

Mobilizacijos pasekmės. *Žemaitė.*

Žinios: Iš Lietuvos.

Apgynėjai tvarkos. (Gyvenimo vaizdelis). *Žemaitė.*

„Lietuvių Laikraštis“.

Prekė 10 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųždinamoji metų prekė:

Prūsiose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 marki.
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už paprastą eilutę arba jos vietą. —

Naujieji Lietuvių Demokratų Partijos išleidimai.

Penkiolikai metų sukakus. Ruožai iš „Ūkininko“ gyvenimo.

Iš istorijos Lenkų sukilimų. Iš Napoleono gdynės. Lenkų karalystė ir jos konstitucija. Krakosmetis (1830). Lenkmetis (1863) Muraviov darbai.

Valdžiai spaudą leidus. Priežastis spaudos leidimo. Priežastis „Tėvynės Sargo“ mirimo. Susilpnėjimas demokratų. Musų spauda ir Lietuvos administracija. Naujieji Lietuvos laikraščiai.

„Sventoji“ caro valdžia. Kaip valdomos viešpatystės. Caro ir jo pamilijos tiesos. Caro valdžia — valdininkų valdžia. Ant ko pasiremiao caro valdžia.

Lietuviai, neapsileiskime! Atsišaukimas Lietuvių Demokratų Partijos.

Lietuviai, pagerinkime mūsų mokyklas! Atsišaukimas.

Apie vidutines mokyklas. Lenkų balsai apie vaikų mokymą ir auginimą. Musų reikalavimai.

Kur dingsta mūsų mokesčiai. Tautiškosios politikos knygynėlio № 2.

Policijos viešpatavimas. Tautiškosios politikos knygynėlis № 3.

Ukrainiečių spauda Rusijoje . . .

Iš revoliucijinio judėjimo Rusijoje

Gana jau gana! Atsišaukimas.

Visi dabar išvien į kovą! Atsišaukimas.

Broliai, Lietuviai! Atsišaukimas.

Lietuvių Demokratių Partija.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Lietuvos autonomija.

„Reikia Lietuvai — autonomijos su seimu Vilniuje!“ Tas šauksmas pasklido plačiai po visus mūsų tėvynės kampus, peršoko per Atlantiko didžmarę, atsiliepė aidas Amerikoje; ten tas šauksmas atrado daug prijauciančių širdžių, daug pritariančių šviesių protų ir duosnių rankų, kurios pačios, toli nuo tėvynės būdamos, negali smarkiai kibti į darbą, kovoti su Maskolių valdžia už Lietuvos laisvę, tai atrado visokius kitus būdus tai mūsų kovai šelpti.

Lietuvos autonomijos reikalavimas ir plačiau po Rusiją pasklido: pavasarį Peterburge inžinierių susivažiavimas, išklauses iš Lietuvos balsą, pritarė jam ir nutarė visi prisidėti prie sugriovimo Maskolių valdžios ir palengvinti Lietuvai laisvę įgyti, įkurti autonomiją su seimu Vilniuje.

Paskui vėl tas šauksmas, tas smarkus reikalavimas atsiliepė ir Maskvoj — moterų susivienijime. O neseniai vėl pritarė jam, kad ir neaiškiai, Maskvos žemiečių ir miestų atstovų susivažiavimas.

Tas reikalavimas atsiliepė ir kai-kurių pirmeivių lenkų ir kalbančiųjų lenkiškai lietuvių širdyse.

Ir kas ypač stebėtina: balatrusių veikėjai apsiskelbdino plačiai pasaulei, kad ir jie reikalauja Lietuvos autonomijos su seimu Vilniuje.

Kas gi čia? Kas ⁴pėr meilė tų baltarusių, lenkų ir lenkiškai kalbančiųjų? Iškur tarp jų ta prietelystė dėl mūsų?

Be nebus tik čia koks nesusipratimas?

Buvusieji Vilniuje susivažiavimai lietuvių, „lenkų“, baltarusių ir žydų išaiškino tą nesusipratimą.

Pasirodo, kad Lietuvos vardas ne visų vienaip suprantamas, kad mes, lietuviai, suprantame Lietuvą ten, kur didžiama lietuvių kalbą vartoja, ten, kur lietuviai gyvena, kad ir kitą kalbą prisisavinę; vienu žodžiu, mes reikalaujame sau autonomijos tikrai arba kitaip sakant etnografiškai Lietuvai.

O kiti — baltarusiai, lenkai ir kai kurie lenkiškai ir baltarusiškai kalbantieji lietuviai reikalauja autonomijos visam tam kraštui, kurs seniau buvo Lietuva vadinamas, kurs seniau prigulėjo Lietuvos kunigaikščiams ir vadinosi Didžiąja Lietuvos Kunigaikštija; vienu žodžiu sakant, tie žmonės reikalauja autonomijos Lietuvai istoriškai, tai yra tam kraštui, kuris seniau tą vardą turėjo. Tame krašte gyvena apie 5 milijonus baltarusių, apie pustrčio milijono žydų, apie pusę milijono lenkų ir lenkiškai kalbančių lietuvių ir baltarusių, o kitų tautų dar mažiau. Tokių būdu pasirodo tame krašte didžiama baltarusių. Jų tėvynė labai vargingame padėjime būdama negalėjo ikišiol dar pabusti iš miego, ten tamsos ir vargo dar daugiau negu Lietuvoj; jiems dar ir dabar spauda uždrausta, jie dar labai maža teturi raštų, maža teturi susipratusių žmonių, jaučia, kad patįs vieni nedaug ką teįveiks, o vėl lenkų prisiklausę apie istoriškąją Lietuvą glaudžiasi prie lietuvių, nori išvien su jais kovoti už autonomiją Lietuvos ir Baltarusijos, net savo tėvynės vardo nenori minėti, tiesiai sako — reikalaukime ir kovokime išvien už autonomiją Lietuvos su seimu Vilniuje.

Lenkai ir lenkiškai kalbantieji, kurių širdis dar stipriai yra prisirišusi prie viso, kas lenkiška, matydami, kad Lenkija pati viena sau autonomijos reikalauja, nebedrįsdama prisisavinti Lietuvos, priglausti jos „po savo sparnu“, tai lenkams ir lenkiškai kalbantiems daug maloniau būti didesniam būryj viename krašte. Jeigu Lietuva pati savo

reikalais rūpysis ir Baltarusija vėl pati viena sau savo reikalus aprūpis, tai tie žmonės bus išskaidyti, ir taip jau nedaug jų tuose kraštuose: Kauno gubernijoje vos vieno likta dalis visų gyventojų kalba lenkiškai, Vilniaus gubernijoje vos dvilika dalis, o Suvalkų gubernijoje dar mažiau jų tarp lietuvių įsimačiusių. Todėl tai tie žmonės ir trokšta autonomijos Lietuvai istoriškai.

Žydai (bent daugumas) tai malonėtų išgauti tik konstituciją visai Rusų valstybei, kad ta konstitucija būtų demokratiška, tai yra, kad visoms tautoms, nors mažiausioms būtų užtikrinta laisvė ir lygios tiesos. Suprantame, kodėl to žydai trokšta, jie visur yra išblaškyti ir niekur jie nėra apgyvenę kokio — nors platesnio žemės ploto, tik miestuose ir miesteliuose susikimšę.

Atsiranda ir tarp žydų tokių, ką sutinka reikalauti autonomijos Lietuvai ant grynai demokratiškų pamatų paremtos; jie tą daro tik dėlto, kad netrukdyti kitiems darbo, o vėl žino, kad kraštas tikrai žmonių valdomas, demokratiškai surėdytas, duos pilną laisvę žydams, nes kraštas jų, lygiai kaip ir kitų to krašto gyventojų.

Lieka dabar dar nesusipratimas tarp lietuvių iš vienos pusės ir baltarusių ir lenkiškai kalbančiųjų iš kitos. Nė vieni nė antri nenori nusileisti. Teisybė, antroji pusė jau nusileidžia. Sako jie: reikalaukime vieno tik įsteigiamojo susirinkimo Vilniuje ir Lietuvai ir Baltarusijai ir tegul jau tas susirinkimas nutars, ar visiems išvieno gyventi su vienu seimu ar persiskirti į dvi dalis, kad Lietuva pati sau, o Baltarusija sau valdytų.

Lietuviai tūrisi tvirtai savo reikalavimo dėlto, kad persitikrinę yra, jog tas tik kraštas, kuriame maž-daug viena tauta gyvena, kur maž-daug vienodi reikalai ekonomiškai ir kiti troškimai panašūs, gali susilieti į vieną tvirtą kūną ir kuomet geriau visus savo reikalus atlikti. Baltarusių kalba ir daugelio jų tikėjimas visai kitoks negu lietuvių, jų kraštas daug vargingesniame padėjime yra negu mūsų, jų žemdirbystė, iš dalies ir pramonė kitokia, kitokia žemė, kitoksai oras ir t.t. ir t.t.*) Vis kas tai

) Be to dar ir tas daugumai lietuvių nepatinka, kad vienam seimui esant „Lietuvoje“ didžiuna atstovų bus iš Baltarusijos — jiems, žinoma, pirmučiausia Baltarusijos krašto reikalai rūpės, o ne tikrosios Lietuvos. 16

gali tik trukdyti darbą toms šalims ⁶į krūvą susidėjus; jie mūsų krašto reikalų gerai nesupras ir neatjaus, o mes jų; tegul kiekvienas savimi rūpinasi!

O dėl stiprybės, tai nedaug ką Lietuva laimėtų susidėjusi su plačiu tebskurstančiu baltarusių kraštu. Tik daug bereikalingo vargo ir painingų išeitų.

Lenkiškai kalbančių nedaug tėra, ir jiems neturi būti skriaudos, jei vieni pasiliks prie autonomiškosios Lietuvos, o antri prie Baltarusijos.

Netur būt jokių abejojimų! Mes reikalaujame ir kovojame už Lietuvos autonomiją su seimu Vilniuje, o baltarusiai ir kiti tegul sau kaip tinkami daro!

Caro teikiamoji susirinkimų, žodžio ir spaudos liuosybė.

Caro tarnai turi dabar daug darbo dėl būsimosios dūmos. Juk jeigu jau įsakyta caro, kad reikia atstovus rinkti, tai turi būt ir tam tikri susirinkimai žmonių, kurie tarsis tarp savęs, ką į tą dūmą pasiūsti, ką tam pasiuntiniui įsakyti, kokius sumanymus jis turi pakelti dūmoj ir t. t., vienu žodžiu, būtinai reikia susirinkti ir liuosai pasikalbėti apie viską, taigi reikia laisvės susirinkimų. O ką-gi tada valdžia?

Juk dar tos laisvės nėra! Be susirinkimų ir negalima bus apsieiti! Štai ir išgalvojo caro tarnai. Reikia, sako, leist susivažiuot dvarininkams, pirkliams ir pramonininkams, bet tik mieste valia jiems susirinkti, ten yra daug policijos, visokių šnipų ir karūmenės. Apie tą susirinkimą privalo pranešt policijos viršininkui, o jis turi pasirūpinti atsiūsti į susirinkimą savo koki - nors pagelbininką. Štai tau caro duotoji susirinkimų liuosybė! Nevisur, nevisada ir nevisi tegali susirinkti, tik ten ir tie, kuriems tai pavels caro valdžia! Ūkininkams tai visai nevalia susirinkimų daryti — jie juk, caro valdžios nuomone, tamsūs, nereikalaus savo tiesų! O kaip jau prisieis atstovus rinkti, tai palieps visus kaip avinus į vieną vietą suvaryti ir išrinkti valdžiai patinkamą atstovą.

Rusų laikraščiai jau rašo, kad kai-kurie žemiečių viršininkai apskelbė valsčiams, ką jie turi išrinkti. Tik vargu Lietuvos ūkininkus pasiseks taip už nosies vedžioti. Be nepastatys tik jie savo reikalavimus? Jau jie kai-kur moka susirinkti caro valdžios nesiklauzdami ir svarstyti savo reikalus.

Taigi caro valdžia leidžia tik ponams ir tai mieste po policijos priežiūra susirinkti prisirengimui prie rinkimų į dūmą; o ūkininkams visai neleidžia. Ponų susirinkimuose gali dalyvauti tik tie, ką turi tiesą rinkti atstovus — nenuoramų nevalia įleisti.

Susirinkusiems, žinoma, rūpės išpasakoti visus savo vargus-rūpesčius ir atrasti tokį žmogų, kurs mokėtų ir galėtų išrodyti visas dabartinio surėdymo ydas. Žinoma, tokiam susirinkime gali pradėti svarstyti apie sugriovimą caro valdžios pamatų, nes be to negalima palengvinti gyvenimo.

Aišku, kad būtinai reikalinga žodžio liuosybė.

Caro valdžia, leizdama susirinkimus, pasirūpino, apsaugoti sostą nuo negeistinos jai žodžio liuosybės; paliepta, kad susirinkimai svarstytų tik apie kiekvieną žmogų, ar tink jis į atstovus ar ne, bet nevalia svarstyt caro valdžios nedorybių, nevalia kalbėti apie pamatinius valstybės įstatymus, nevalia kalbėti apie pačių žmonių valdžią, apie autonomiją ir t.t. Jeigu kartais kas pradėtų apie panašius dalykus kalbėti, tai policijantas, kurs bus per susirinkimą, tuojau privalo susirinkimą pertraukti ir visus susirinkusius išvarinėti. Šia tau žodžio liuosybė!

Renkant atstovus reikia susižinot žmonėms įvairiuose kraštuose gyvenantiems, reikia žinoti, kur kokius atstovus ketinama rinkti, ką nuo jų ketinama pareikalauti, kaip jie turėtų savo reikalavimus paremti. Taigi reikia būtinai plačiai apie visą dabartinį surėdymą atvirai pasikalbėti viešai per laikraščius. Be to negalima gerų atstovų išrinkti ir jiems tikrus nurodymus duoti. Būtinai reikalinga spaudos liuosybė.

Ką gi ant to caro valdžia? Ji jaučia, ji girdi, kad visur jau reikalaujama spaudos liuosybė, kad be jos nebegali žmonės nurimti. Bet kaip gi gali caro valdžia

leisti spaudos liuosybę? Juk tada ims jos nedorybes išrodinėti, ims jos pamatus griauti! Štai ką caro tarnai išgalvojo. Leisią rašyti apie rinkimus, apie teikiamuosius į atstovus kandidatus; bet nevalia pamatų judinti! Šia tau ir spaudos liuosybė!

Ir kas per rinkimai gali išeiti? Plačiausioms minioms neleista dalyvauti rinkimuose. Ar gi darbininkai taip sau ramiai ir tylės?

Ar jie nereikalaus, kad ir jiems būtų duotas lygus kitiems balsas? O visokiems suvaržymams tebesant, pakol dar nevalia kada ir kur norima susirinkti, susirinkus nevalia apie viską kalbėtis, nevalia apie svarbiausius reikalus rašyti, — tai tokioms sąlygoms esant nedyvai, jei bus riaušės, sumišimai, susirėmimai su policija; gali ir kraujo praliejimo būti. Už visą tą turės atsakyti caras ir jo valdžia; nepraeis jiems tai dovanai! Jau atsibudo minios. Kaip pavasarį upė ledą išlaužusi uždama bėga ir griaua visa, kas tik nori jai kelią užstoti, taip ir dabar atbudę žmonės pradėjo reikalauti sau tiesų ir tas jų judėjimas nepasiliaus, pakol tik jie neigys savo tiesų; griaus jie viską, kas jiems atsistos ant kelio. Visų susipratusiųjų dabar pirmutinė priedermė — iš visų spėkų rūpinties, kad prasidėjęs judėjimas nesilpnėtų, o kiltų smarkyn, kad nesu-silpnėtų veikiančiosios spėkos.

Ką mano ministerių komitetas apie Lietuvos reikalus.

Kokiais penkiais, keturiais metais atgal ar aš kur tai skaičiau, ar tik teip girdėjau bekalbant (dabar nepamenu gerai), kad maskolių valdžia paskyrus 1500 rublių konkursui tokios istorijos parašymui, kur būtų prirodyta, jog Lietuvos niekuomet nebuvo, o toje vietoje, kur dabar lietuviai tebegyvena, nuo senų senovės buvęs maskolių kraštas vien tik maskoliais apgyventas.

Kiekvienas protingas skaitytojas perskaitęs mano šiuos žodžius nusijuoks, bet dabar matau, kad tokios kalbos yra ne be pamato. Tik perskaitykime „Viršiausiai

užtvirtintąjį iš gegužės 1 dienos 1905 m. ministerių komiteto nutarimo ištrauką“, kur kalbama apie Lietuvos reikalus, tai mes ten rasim aiškiai pabrėžta, kad maskolių valdžia nepripažįsta jokios Lietuvos, o vien tik „Zapadnų krajų“ (Vakarinį kraštą) arba „Sievero — Zapadni krai“ (šiaurvakarinis kraštas). Tatai matome, kad mus maskoliai jau perkrikštijo į koki ten „Krajų“. Gaila tik, kad maskoliai nenurodo iš kur atsirado lietuviai ant jų „nuo senų senovės“ žemės. Mat, seniau, iš tos priežasties ir buvo uždrausta lietuviams lietuvių spauda, nėra kam ten reikalinga lietuvių spauda, kad tai „rusų kraštas“, o rusams turi pakakti vien rusų spaudos.

Ir visoje toje „Ištraukoje“ tik ir kalbama apie Maskolijos vakarinį kraštą, o apie Lietuvą, kaip istoriškąją arba lietuviais apgyventąją nė žodžio. Vos - ne - vos užtinka tame „grynai rusų krašte“ žmones, tebekalbančius lietuviškai - žemaitiškai tarme (*o ne kalba!*). Tai, jeigu jau Maskolijos ministrai laikosi tokios nuomonės apie Lietuvą, tai ką bekalbėti apie patį carą, kuris nieko apie tokius dalykus nenuvokia. Matyt dar mes maža davėmės pajauti „maloningam“ (tai yra kraugeringam) carui ir jo visai „apričinkų“ gaujai.

Dabar pažiūrėkim, kaip rūpinosi mūsų kraštu Maskolių valdžia per 40 metų ir kaip toliau mano rūpintis. Pirmiausia, po lenkų maišto gruodžio 10 d. 1865 metais išleisdžia maskolių valdžia aplinkraštį (cirkuliarą), uždraudama be vardo krašte (Lietuvoj) pirkti žemę lenkams — dvarininkams. Mat čia jį apsižiūrėjo, kad „grynai rusų krašte“ nėra rusų, o jie čia sulig maskolių politikos labai būtų reikalingi, tatai ir griebėsi įvairių priemonių priveisti Lietuvą maskoliais.

Ir pradėjo į Lietuvą gabenti kacapus iš gilumos Maskolijos, nupirkdami jiems nuo lenkų - dvarininkų dvarus ir išdalydami kacapams. Išgena iš mūsų krašto valdybų ir mokyklų, kaip lenkų, taip ir lietuvių kalbą, į mokyklas ir į kitas valstybės įstaigas parkviečia maskolius - stačiatikius, o kitataučiams valstybės valdyme uždraudžia dalyvauti; katalikų tikėjimą pradeda persekioti; jau apsigyvenusiems Lietuvoje kaip valdininkams taip ir

ūkininkams maskoliams duoda įvairius palengvinimus, jų vaikus dovanai mokina mokyklose, priveisia Lietuvoje cerkvių begales, skiria šio krašto aprusinimui didelius pinigus ir tt. ir tt. ir jau laukia gausių savo politikos vaisių... Bet to dar nepakanka. Išpradžių buvo uždrausta žemė pirkti Lietuvoje tik lenkų*) dvarininkams, o lenkų ūkininkai galėjo pirkti ir valdyti žemę pagal išgalę. Žinoma, reikia ir jiems uždrausti, kad jų daug čia neprivistų, ypač valdančiųjų daug žemės. Ir išleidžia sausio 27 d. 1901 m. Viršiausiąjį paliepimą, uždraudžiantį ir lenkams ūkininkams pirkti žemę. Bet kartu uždraudžiam ir lenkams ūkininkams pirkti žemę, uždraudžia ir lietuviams-ūkininkams, nes kokis velnias ten sugaudys, kas lenkas ir kas lietuvis; o juk lietuvių, regis, nebėr pasaulyje, tatai ir uždraudžia praktikoje visiems kitataučiams, išpažįstantiems katalikų tikėjimą, nors tas Viršiausiasis paliepimas buvo sumanytas tik dėl lenkų ūkininkų. Čia vėl Maskolijos gudragalviai-valdininkai susipranta, kad bus negerai kitataučius palikti visiškai be žemės, reikia jiems žemės pirkimą apriboti ligi 60 dešimtinių, kad jie manytų, jog maskolių valdžia vis tik rūpinasi jų padėjimu, gerove ir vargais, ir kad tokiu būdu privistų daug mažturčių ūkininkų, ant kurių, kaipo ant tamsių, pavergtų žmonių, galėtų stipriai pasiremti irstantysis caro sostas ir nuo kurių bus galima kirpti ne vieną vilną per metus.

Ir tokios tai politikos Maskolijos valdžia manė laikytis per amžius ir džiaugtis amžinai savo gudriu (teisybę pasakius, gana kvailu) sumanymu. Bet matyti ne tomis vėžėmis nuvažiavo maskolių politika, kad jau šimet turėjo visus Viršiausius užtvirtintus paliepimus panaikinti ir šiek-tiek taikintis prie dabartinių gyvenimo sąlygų: ir vėl leidžia kitataučiams pirkti žemę ir į mokyklas įvesti prigimtąsias mokinių kalbas.

Vienok nereikia tuo per daug džiaugtis, nes reikia visuomet žinoti, kad jeigu maskolių valdžia ką-nors viena

*) Lenkai laimingesni už lietuvius, nes maskoliai dar pripažįsta, kad lenkai yra pasaulyje, nors jų kraštą, kaip ir Lietuvą, perkrikštijo į „Privisljanskį kraj“ (Privisljos kraštas — Lenkija).

ranka duoda, tai kita tuojaus vėl atima. Teip ir čia atsitiko. Pačioj „Ištraukoj“ tuojaus pridurta, kad ūkininkai ir dvarininkai kitataučiai tegali pirkti žemę tik nuo savųjų, o ne nuo rusų — stačiatikių. Jau tuo pačiu ir apsunkina išgrūsti maskolius iš Lietuvos, o jų skaičius išlėto galės didintis. Toliaus, kas užtikrįs, kad po kokių metų kitų maskolių valdžia neišleis įvairių aplinkraščių vėl siaurindama ūkininkams žemės pirkimą, jeigu ligi to laiko dar nenulaušim jai ragų. Juk ir 1865 metais vien tik lenkams-dvarininkams uždraudė žemę pirkti, o laikui bėgant tasai uždraudimas išsiplėtė ir ant lietuvių-dvarininkų ir ant lietuvių ūkininkų. Čia mat papūtė truputį priešingas vėjas, ne visai malonus maskolių nosiai, na ir pradėjo, tarytum, kyšius kaisioti ir Jonui ir Baltrui, kad nors ant valandėlės nusiramintų, o nebijok, tegul tik kur nors pasiseka pelnyti, tuojaus ir Joną ir Baltrų už sprando nutvers ir atims visa iš jų su nuosimčiais.

Nepuikiau dalykai stovi ir su mokyklomis. Kada valdžia pajuto, kad iš įvairių Lietuvos kampų kyla pasipriešinimai prieš mokyklas, o ypač prieš prigimtos kalbos panaikinimą, tai ir sumanė įvesti mokyklose mokinių prigimtos kalbos išguldinėjimą. Jau ir čia galime sakyti, kad nieko gero nedavė. Leista lietuvių kalbą išguldinėti miesto ir dviklesinėse mokyklose ir tai tik tuomet, kada lietuvių - mokinių bus didžiuma, nes kitaip pasilieka viena maskolių kalba. Ar čia ne monijimas akių žmonėms? Reikia žinoti, kad miestų Lietuvoje maža yra, o dviklesinių mokyklų dar mažiau; bet vėl, miesto ir dviklesinės mokyklas daugiausia lanko svetimtaučiai, o lietuvių mažas nuosimtis tėra, tatau lietuvių kalbos išguldinėjimas tegali įvykti Lietuvoje labai mažam mokyklų skaičiuje. Pradedamosiose liaudės mokyklose lietuvių kalbą išguldinėti ministerių komitetas neišrado reikalinga, nes sako, kad dėlei mokslo laiko trumpumo būk lietuviai - mokiniai negalėsia priderančiai išmokti visų kalbų, o ypač maskolių, kurią būtinai kiekvienas turi žinoti. Kur rastųsi lietuvių mokinių didžiuma, ten neleidžia prigimtos kalbos mokintis, o kur bus — mažuma, ten leidžia. O lenkai juk jau iškovojo pradedamosiose savo kalbą, jiems užteks

laiko pramokti ir savosios kalbos ir svetimiosios, tik lietuviams vargšams buk to viso būsią perdaug. Matyt maskoliai tą daro iš didelės prie lietuvių „meilės.“ Ar tai ne valdžios šunybė? Ar tai ne pasityčiojimas iš mūsų?

Tai tokiu būdu mūsų „maloningiausias“ caras mumis rūpinasi ir mano toliaus teip rūpintis.

Ne, mes neturim toliau kęsti tokio valdžios pasityčiojimo, mes neturim tikėti nė vienam valdžios žodžiui, nes kiekvienas jos žodis yra melagingas ir nė vienos jos malonės neturim priimti! Mes turim patis pasiimti, kas yra mūsų, tatau ir mokyklose mes neturim priimti valdžios brukamos maskolių kalbos, bet tik įvesti į mokyklas savo lietuvių kalbą, kaip tai padarė lenkai. Mokyklos turi eiti mūsų naudai, o ne tarnauti Lietuvos surusinimui. Lietuvos mokytojai turi prisidėti prie to dalyko atlikimo, kaip artimiausieji mokyklų auklėtojai ir jų vedėjai. *Kaipsaunori.*

Kaip valdosi Gurai, išvarę Rusų valdžią?

Šie metai — nepaprasti metai mūsų gyvenime. Karė Rusijos su Japonija parodė visą rusų valdžios silpnumą ir dorišką jos nupuoliną. Subruzdavo visos caro slėgiamos tautos, subruzdavo kaukaziečiai — gruzinai, armėnai, totoriai — norėdami rusų valdžia nuo savo sprando nuverst. Gyventojai mažutės Kaukazo šalies, Gurija vadinamos, išvarė iš savo krašto rusų valdininkus, drauge su jais ir saviškius, kurie buvo parsidavę rusų valdžiai. Vieton išvartųjų uždėjo savo valdžią, o jeigu kur ir užsiliko dar rusų valdininkai, tai jie nustojo visai galės, sėdi sau ramiai ir džiaugiasi, kad jų nieks nekliudo. Gurijoje jau nuo pavasario šių metų nebėra rusų valdžios. Išvarę ją, gurai padalino visą šalį į skyrius, kiekvieno skyriaus vadydą pavedė „skyriaus viršininkui“. Po valdžia tokio skyriaus viršininko yra „atstovai“ (carmomadeneli), toks atstovas valdo 3 kaimus (sodžius). Kiekvieną kaimą valdo „šimtininkas“ (asis-tavi), po jo valdžia yra dešimtininkai (atis-tavi). Dešimtininkas yra perdėtinis ratelio, susidedančio iš devynių žmonių, pats jisai — dešimtas.

Toksai dešimtininkas praneša kiekvienam ratelio nariui apie susirinkimą, surenka narių mokestį, nuo kiekvieno ratelio nario po 10 kap. ant mėnesio (pirma buvo po 20 kap.), praneša visam kaimui (sodžiui) arba keliems sodžiams apie susirinkimą, arba teisimą, jeigu kas-nors iš narių jo ratelio padavė skundą. Teismas nereikalauja, idant paduotų skundą ant rašto, viską teisme atlieka žodžiu. Teisme visas atliekama veltui, nė skatiko neima. Teismo nusprendimas tur būt išpildytas be murmėjimo; o jei ne, tai visa draugija priverčia pasiduoti teismo nusprendimui.

Tai, mat, Gurijos gyventojai jau suprato, jog jų didžiausiu priešu yra *svetima rusų valdžia*. Pasitaikius progai, jie pasiliuosavo nuo rusų valdžios, išvarė ją laukan iš savo krašto, o vieton jos išsirinko patis sau valdžią.

Mes, lietuviai, vaitojame po tuo pačiu rusų jungu. Metas būtų jau ir mums susiprasti ir sekti Gurijos pavyzdį.

Aitis.

Lapelis iš istorijos.

Tvarka, viešpatavusi Prancuzijoje iki 1789 metų, pažymėta tokiais ženklais:

- 1) policejiškas valstybės būdas,
- 2) ypotos ir visūmenės laisvės stoka,
- 3) tiesų apribavimas tikėjimams apart vieno, kuris yra valstybės tikėjimas,
- 4) aštrus visūmenės padalinimas į luomus ir apsiireišianti iš to baisi nelygybė,
- 5) bajorų išivyravimas su skriauda valsčionių luomui.

Tokia tvarka ne tik negalėjo pakelti visūmenės grovės, bet stumte stūmė visus luomus į pragaištį: valsčionius todėl, kad jie buvo visai nuskriausti ir apkrauti visokiais mokesčiais, turtingesnius luomus gaišino nuskriaustųjų neapykanta ir jų netikęs darbas pirmųjų naudai, pirklius gaišino visokie muitai, o pramonininkus — pasenėjusi ir visai netikusi pramonės kuopų tvarka, su-

varžyta jų pačių ir valstybės įstatymais. Visas valstybės surėdymas labai centralizuotas, t. y. sutaisytas taip, kad primena kopečias, kur ant pat viršaus stovi ciesorius arba karalius, kurio priklauso stovintieji ant žemesniųjų laipsnių viršininkai arba net visos ištaišos. Tarp tų viršininkų arba ištaišų toks-pat prigulėjimas: žemesnieji be jokio prieštaravimo klauso stovinčių aukščiau ir savu keliu slegia žemesnius. Taip surėdyta valstybė yra visai netikusi, nes pats rėdymas eina sunkiai ir labai palengva, kaip sunkioji artilerija; atsitikus reikalui gyventojų gerovei ir būdą pagerinti ji per daug poperio gadina kanceliarijose, o darbas vis ant vietos stovi. Tokią tvarką priimta jau vadinti „senąja tvarka“. Todėl tą vardą jau dabar, toliau berašant, vartosiu.

Europa „senosios tvarkos“ ramiai sau puotauja, paleistuvauja ir saldžiai miega, visai užmiršus, kad yra dar liaudis, kuri savo prakaitu ir kruvinu darbu maitina ją. Nutukusi Europa tarp puotų, paleistuvystės ir saldaus miego visai nemąsto apie liaudies kančias ir vargingą jos padėjimą. net užmiršo tą teisybę, kad ir liaudis turi troškimus šviesos ir geresnio gyvenimo ir kad tautos ateities laužymas dėlėi palaikymo menkų ypatingų cesorių ar turtingųjų luomų tikslų nepraeina dovanai, be atmo-kesčio skriaudikams.

„Senoji“ Europa užmiršo tą teisybę, užtat ir turėjo nukentėti. Pirmieji skriaudų atsiminimo atbalsiai buvo užgirsti Prancuzijoje XVIII amžiaus pabaigoj. „Senoji“ Europa nesuprato valandos svarbumo ir grumojančio jai pavojaus, o papratus plėsti tautas, atkreipė visą savo atidumą į suvienytųjų Lenkijos ir Lietuvos plėšymą. Trijų valstybių viešpačiai suvienytomis spėkomis plėšo ir drasko Lenkiją ir Lietuvą. Tais viešpačiais buvo: Rusų carienė Kotryna II. Prūsų karaliai Fridrichas II ir Fridrichas Vilhelmas II ir Austrijos ciesoriai Juozapas II ir Pranciškas II.

Pirmų-pirmiausiai Kotryna ¹⁵ II susitarus paslapčia su Fridrichu II*) užsimanė sudraskyti Lietuvą ir Lenkiją ir pasidalinti jas tarp savęs. Užuožęs tą Austrijos ciecorius užsigeidė irgi dykai pasigauti, ir išstatęs ant ribos daugybę karūmenės rimtai pareikalavo iš anų dviejų ir sau gražaus kašnelio. Šitų plėšikų rankose mirė begėdiškai sudraskyta Lenkų ir Lietuvių valstybė.

Pakol čia plėšė ir draskė Lietuvą su Lenkiją, Prancuzijoj revoliucija taip sutvirtėjo, kad ketvirtaisiais metais jai prasidėjus, prancuzai drįso galutinai suvesti rokundas su „senąja“ Europa. Tuo pačiu laiku karaliaus Liudviko XVI elgimos aiškiai parodė prancuzams, kad karalius nebeišsitiki visokiais savo apgaudinėjimais**) ir todėl paslapčiai tariausi su kitais karaliais ir prašo jų užpulti ant prancuzų žemės ir sugriauti naujai jų užvestą tvarką. Supratę tą, prancuzai įniršo, sugriebė savo karalių, pasodino jį kalėjiman ir sušaukė teisną (sūdą), kuris nusmerkė karalių mirtimi. Išpildymui to nutarimo buvo paskirta sausio 21 diena 1793 metų. Nėkados turbūt Paryžius nebuvo matęs tokių didelių žmonių minių, kaip tą dieną. Šaltai, be jokių pasityčiojimų, bet ir be nuliūdimo sutiko minios savo karalių, kada jį vežė iš kalėjimo į vietą, kur ant aukštų grindų buvo įtaisyta gilijotina, po kurios peiliu turėjo nukristi jo galva. Ramiai iš pažiūros užlipė Liudvikas XVI ant tų grindų ir mėgino prakalbėti į prancuzus. Kareiviams buvo liepta

*) Šitu abu paleistuvii, bepaleistuvaudamu ir beskriausdamu savo tautas, užsimanė apiplėšti kitas tautas. Kotryna II atkreipė savo akį į Turkus ir kitas pietines tautas, bebičuliaudama-gi su Fridrichu II, užsimanė dagi apiplėšti Lenkiją ir Lietuvą. Pasergėjus suvienytų Lenkijos ir Lietuvos susilpnėjimą, ji dar 1764 metais susitarė su Fridrichu II neleisti Lenkams ir Lietuviams savo tėvynėje jokių vyriausybės pagerinimų įsteigti, idant ji nesutvirtėtų. Paskui dagi patis naudojosi kiekviena proga, kad visą Lenkijos ir Lietuvos surėdymą ardyti.

**) Dabar Rusijoj matome tą patį: caras stengiasi apgauti savo pavaldinius visokiais paliepimais ir manifestais, kurie dažnai esti net priešingi sau (tat parodo, kad caras nesupranta savo padėjimą). bet žmonės jau pažino tuos monūs. Ar duosis jie gale gal save prigauti, tai pagyvesime – pamatysime. Dabar jau galima spręsti, kad prigauti save nesiduos. Kai kurie ženklai parodo, kad savo laiku ir savivaldią Rusijoj bus panaikinta.

mušti į bubinus ir karaliaus žodžių niekas negirdėjo. Budelisgi padarė savo darbą: viename akimirksnije jis su-trumpino karalių visa galva. Toks tai buvo baisus, bet teisingas sūdas keletą amžių skriaudžiamos tautos. Sudrebėjo kiti karaliai ir visi jie subruzdo panaikinti prancuzų revoliuciją. Vokiečių viešpačiai išdavė smarkius atsišaukimus į prancuzus, bet jie jų dabar nenusigando. Tada viešpačiai susitarę užpuola Francuziją, bet buvo jau vėlu. Prancuzų Tautiško Konvento (Susirinkimo) atsišaukimai*) į Europos tautas ir jo pirmsėdžio žodžiai: „visos valdžios — mūsų priešai, visos tautos — mūsų bendrai“ padarė savo ispūdį. „Senoji“ Europa galėjo tiktai varyti savo pavaldinius mirties laukan, bet negalėjo įkvėpti jiems entuziazmo.***) Tuo tarpugi Prancuzai su didžiausiu entuziazmuėjo į kovą su savo priešais ir greit, kaip šluote iššlavė visą mėsą iš savo tėvynės. Bet atlikę tokį milžinišką darbą pas save, namie,ėjo dar ir svetimtaučiams skelbti laisvės, lygybės ir brolijos tiesas. Sudrebėjo karalių sostai ir ne vienas iš jų parvirto. Nors nenutilstanti kova ir Napoleono užurpacija (neteisingas valdžios pasisavinimas) sutrukdė revoliucijos darbą visoje Europoje, vienok kartą apskelbtos laisvės, lygybės ir brolijos tiesos rado sau pritinkamą dirvą ir vieną po kitai sujudino visas tautas. Tautų judėjimais skaisčiai pažymėtas visas XIX ir XX amž. iki mūsų dienų.

Lyg spirte spiriamos ir dabar tai-šen, tai-ten po visa svietą net mažiausios tautos pakelia savo balsą ir reikalauja prigulimų sau tiesų.

Prie tokių tautų prigulime ir mes, Lietuviai.

Juromis.

*) Tuose atsišaukimuose buvo pažadėta Prancuzijos kareivių pagelba toms tautoms, kurios panorėtų atsiliuosoti.

**) Toks žmogaus dvasios stovis, kada žmogus labai linksmai ir su didžiausiu pasišventimu, patraukdamas net kitus, ką-nors atlieka.

Einant į kovą.¹⁷

Sudiev, gimtinė mano vieta,
Sodnas, takeliai ir daržai!
Jau kova spėka spaudžia kieta;
Kūną suvaržė jau diržai.

* * *

Jau ginklas skaisčiai žiba, mirga,
Einu į kovą atvirai!
Nors be triūbų, be karių žirgo —
— Kovoje mirti bus gerai.

* * *

Sudiev tėvynės gražumynai,
Dangus ir juodi debesiai!
Sudiev jums, medžiai ir žolynai!
Gana, pabaigti atilsiai!

Laukinis.

Nauji susivienijimai Lietuvoje.

Prasidėjus smarkesniam prieš valdžią judėjimui, kas kart daugiau žmonių prisideda prie kovos su valdžia, kas kart daugiau žmonių prisideda prie kovojančių; dygsta naujos politiškos draugijos, nauji sąryšiai.

Šią vasarą buvo susivažiavimas pradedamųjų mokytojų lietuvių iš Suvalkų ir kai-kurių Lenkijos gubernijų. Susivažiavo jų kelios dešimtys; svarstė dabartinį padėjimą. Visi pripažino, kad nebegalima ilgiau taip gyventi, kad jie valdžios spaudžiami ir ant kiekvieno žinksnio varžomi negali prigulinčiai vaikų mokinti mokyklose. Todėl jie reikalauja visą mokymo būdą permaining, ant kitų pamatų pastatyti; jie reikalauja, kad mokyklos būtų prižiūrimos ne valdžios, bet pačių gyventojų, kad mokytojai būtų ne valdžios skiriami, bet pačių gyventojų renkami; kad mokyklos būtų surėdytos taip, kad pradedamąją baigęs galėtų stoti tiesiai į gimnaziją be jokių kliūčių, — o gimnaziją baigęs galėtų tiesiai į universitetą ar kitą aukštesnę mokyklą stoti: reikalaujama, kad Vilniuj būtų universitetas, o visoje Lietuvoje tiek pradedamųjų ir vidutinių mokyklų — kad visi mokslo trokštantieji galėtų rasti sau vietas mokyklose, kad už mokslą

visai nereikėtų mokėti, kad¹⁸ viskas turi būti išguldoma lietuvių kalba. Mokytojai mano, kad dabartinė valdžia ir nenorės ir negalės tų permainų padaryti. Todėl, norint pagerinti mokyklas, norint padaryti iš jų šviesos židinius, būtina reikalinga sugriaut dabartinę Maskolių valdžią; sugriovus ją, reikia sutvert savo valdžią visai ant kitų pamatų. Reikia, kad patis žmonės pasirinktų sau valdžią, reikia, kad i Lietuvos reikalus nesikištų svetimi, taigi reikia Lietuvai autonomijos, tai yra, kad Lietuva pati save valdytų, — vyriausia jos valdžia būtų seimas Vilniuje išrinktas visuotinu, lygiu, slaptu ir betarpišku balsavimu be skirtumo lyties, tikėjimo ir tautos. Mokytojai yra persitikrinę, kad be kovos neapsieis, kad kovai esant reikia visiems stipriai laikytis išvien. Todėl jie nutarė susijungti i sąryšį, platinti savo nuomonės, traukti kuo - daugiau žmonių i būrį, aiškinti valdžios nedorybes ir kiti kitą šelpti nelaimėi atsitikus.

Pagirtinas jūsų darbas, mokytojai! Težydi tarp jūsų vienybė, teauga jūsų spėkos, tesiplatina jūsų nuomonės po žmones; teatranda prijautimą ir pagalbą tarp liaudies jūsų užmanymai ir darbai!

Taigi, vyrai, i darbą!

Ir antrą linksmą naujieną galiu pranešti skaitytojams. Ką-tik neseniai susitvėrė lietuvių moterų susivienijimas. Jau buvo keli jų susirinkimai Vilniuje ir platesnis susivąžiavimas. Moters ant savo sprando neša daug didesnę jungą negu vyrai, ant kiekvieno žinksnio jos niekinamos ir skriaudžiamos. Taigi susipratusios apšviestiosios lietuvės ir lietuvaitės ėmė galvoti, kaip čia įgyti daugiau tiesų, kaip įgyti nors tą mažumą tiesų, kurias jau vyrai turi. Begalvodomos persitikrino, kad nieko daug neišveiks, pakol bus dabartinė valdžia, kuri neduoda žmonėms patiems savo reikalais rūpinties, neleidžia nė viešai svarstyti dabartinio sunkaus padėjimo, nė susirinkti kur ir kada tinkama. Taigi reikalinga nugriaut dabartinę valdžią ir iškurti tuo tarpu autonomiją su seimu Vilniuje renkamu lygiu, slaptu, visuotinu ir betarpišku balsavimu be skirtumo lyties, tikėjimo ir tautos. Ir moters stoja i kovą už savo tiesas, už sulyginimą jų tiesų su vyrų tiesomis ir už naują surėdymą Lietuvos ant teisingesnio pamato paremto. Dabar jau moters yra nusiuntusios i Maskvą i visos Rusijos moterų susivienijimą savo reikalavimus ant rašto, po kuriuo pasirašė per du šimtu moterų. Teko girdėti, kad jos

rengia paduot reikalavimus ant rašto¹⁹ rinkikams, kurie susivažiuos į Vilnių atstovų rinkti į caro dūmą. Tame savo rašte jos nurodo, kad rinkikai neturi tiesos siųsti atstovų į caro dūmą, kad tie rinkimai netikę, visai neatsako mūsų krašto reikalams. Taigi moters reikalauja, kad rinkikai atsisakytų nuo rinkimo atstovų ir pareikalautų kart su moterimis ir kitais autonomijos Lietuvos su seimu Vilniuje; nes, sako jos, didelė valstybė, kurioje yra įvairių tautų ir šalių, negali gyvuoti kitaip, kaip tik susidėjusios į federaciją, tai yra, kad kiekviena tauta ir šalis rūpintų pati savo reikalais, o visos valstybės reikalai būtų visų susivienijusių tautų ir šalių sutikimu atliekami*). Lai-
mingai, pasekmingai darbuoties jums susivienijusios lietuvės-moters!

Tegyvuoją moters-revoliucijonerės!

Sp-s.

Ar ilgai dar kėsime rusų mokyklas?!

Visi gerai žinome, kam pas mus yra rusų mokykla; visi žinome, kad ji tiktai rusina ir kvailina mūsų vaikus, mokina juos niekinti lietuvių kalbą, tautą ir tikėjimą. Vaikai, pavaikščiokę dvi, tris žiemas, neišmoksta nė iš maldaknygės skaityt, bet išmoksta ruskai keikt ir da kitokių niekų.

Nereik mums rusų mokyklų!

Reik mums lietuviškų mokyklų, kur viską išguldytų lietuviškai mokytojai mūsų pačių renkami, o ne valdžios skiriami!

Užtai-gi neleiskime vaikų į rusų mokyklas, lai būna jos uždarytos toliai, koliai nepasieksime to, ko mes reikalaujame, o vieton rusų mokyklų steikim savas lietuviškas.

Lenkai jau gal savo kalba mokyti vaikus, todėl kad jie dar pernai atsisakė leisti vaikus į rusų mokyklas ir iki tol neleidė savo vaikų mokytis, kol jų reikalavimai nebuvo išpildyti.

Tik visi eikime išvien, o matysite, kaip valdžia turės nusi-
leisti, kaip jau nusileido spaudą leizdama!

Toki atsišaukimą išleido į žmones
Lietuvių Mokytojų Susivienijimas.

*) Tasai moterų raštas trumpas, aš jį tik norėdamas labiau paaiškinti paplatinau.

Caras ir ištikimas tarnas.

(Pasaka.)

Atėjo Rusijai sunkūs laikai. Visi juda, kruta, caro sostas dreba. Jo ištikimiausieji tarnai už kits-kitą skubinasi visokius sumanymus įvykinti caro sostui sustiprinti. Visi suka galvas, kaip čia dár supančioti žmones, kad jie nekrutėtų. Niekas negelbsti.

Atsirado vienas galvočius, kurs visą kaltybę norėjo numesti ant caro tarnų-činauninkų. Nuėjęs pas carą, sako:

— Šviesiausiasis viešpatie! Činauninkai pasileido — vagia, ima kyšius, juos lengva papirkti. Reikia juos taip pamokyti, kad nė vienas nedrįstų vogti, o kad tavo, care, paliepimus pildytų. Reikia už tai išrasti ant jų smarkiausią bausmę.

— Gera, sako, caras. Aš liepsiu visus, kas tik ima kyšius ir mano pinigų vagia, — pakarti. Tamsta tik man tuojau, ant tų pėdų, sustatyk sąrašą činauninkų, kuriuos reikėtų pakarti.

Ant rytojaus ateina nuliūdęs galvočius ir sako:

— Blogai, šviesiausias care! Sąrašą padariau. Bet kaip juos pakarti? Kam tu paliepsi tą darbą atlikti? Nebėra nė vieno tokio žmogaus — tavo tarno — visi į sąrašą pateko, visi vagis!

Ir nuliūdo abu — ir caras ir galvočius, nebežinodamu, kaip begelbėti sostą.

O tuo tarpu gilumoj valstybės užė, grumėjo, audra kilo smarkyn ir smarkyn.

Ar besulaikys kas ją?

O caro sostas dreba. . . .

Mobilizacijos pasekmės.

Sena Sausienė našlė, visiškai ant sveikatos atlikusi, dūsulio smaugiama, per vasarą vos bepasivalkiojo. Du sūnų turi vedusiu — abudu Amerikoje; tie kaipje svetimi motynai: pačioms gromatas rašinėja, pačioms pinigų siunčia, apie motynos maistą nebesirūpina. Trečią, patį mažąjį, turi karūmenėje; tas motynelei gromatas rašydamas, rūpesniuose ją ramina. Ši rudenį pareis atbaigęs jau tarnystę ir niekur nebeatsitoliš. Motynėlė iš to džiaugsmo skaito mėnesius, skaito nedėlias, ant galo skaito jau ir dienas, kuomet Juozelis pareis.

Ant rudens ir pati pasveikėjo, ²¹iko greitesnė, laukia tos dienei, kaip gervė giedros, kuomet savo Juozelį pamatys.

Ant galo sulaukė. Parėjo sveikas, linksmas, gražus, motynėlės pasiūlgęs, meilus; vis rankas bučiuoja, visokius atsitikimus pasakoja; sako: kad ne motynėlė — būtų namo negrižęs.

Motynėlė iš tos laimės, rodos, visiškai pagijo. Įmanytų savo Juozelį ant rankų nešioti. Pati verda jam valgyti, prisisėdusi, ragindama, sykiu valgo. Juozeliui atsigulus, sėdi prie jo ant lovos, šneka, kol tik tas ima snausti.

Dabar pakajinga, be rūpesčio, — nes Juozelis su jaja gyvęs ir visuokuomi rūpisis. Gana prisivargo viena, kol jis atitarnavo; dabar jis ją maitis ir gražiai nukaršis. Senelė smagi, linksmi, rodos, visi rūpesčiai pasibaigė, laimingos dienos užstojo.

Vieną vakarą Juozelis parėjo iš miestelio labai nuliūdęs; nieko nešneka, sėdi tik ir dūsauja:

— Verčiau būč nebegrižęs namo . . . Širdį tik susiėdžiau parėjęs — ir gana . . .

— Kas tau, vaikaiti? — rūpestingai motynėlė klaus: nelaimė kokia atsitiko, ar kas? . . .

— Varo mane į karūmenę, — atgal varo ant karės . . .

— O Jezau! Neleisiu! — sušukusi, motynėlė puolė Juozeliui ant kaklo, apsikabino verkdamas, drebdamas; užsikosėjo; kraujas iš burnos išsiliejo; vis dar šaukia:

— Neleisiu, neleisiu! . . .

Juozas, paguldęs motynėlę lovoje, rankas bučiuodamas tarė:

— Niekur dingti, mamaite! Prisiegą reikia pildyti, ir klausyti: tam tarnystė . . .

Balsas ėmė drebėti . . . Nutilo.

Per kiaurą naktį vienoje lovoje motynėlė pūšravo, antroje Juozas dūsavo.

Rytmetį kaimynė atėjo aplankyti. Juozas apsitaisė kareiviškais drabužiais, priėjo prie motynėlės atsisveikinti.

Jos rankelės šaltos, nagai užmėlynavę; Juozas laisto ašaromis, bučiuoja, kaip įmanydamas ramina.

Nespėjo atsitraukti, kaimynė ėmė šaukti:

— Miršta! miršta! kame žvakė? . . .

Tą pačią dieną persiskyrė: Juozas į karę, — motynėlė ant lentos . . .

Žemaitė.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias *tik* ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškesniais, su didesniais tarp eilių tarpais. *Red.*

Iš Lietuvos.

Vilnius. Rugsėjo 20ą dieną Vilniaus Rūmo teismas perkratinėjo J. Baltrušaičio ir Prano Butkevičiaus bylą. Abudu buvo kaltinamu už prigulėjimą prie „Lietuvių Social-demokratų Partijos“ ir už platinimą uždraustų raštų. Baltrušaičio nebuvo, ir byla apie jį buvo atidėta. Butkevičius stojos prieš teisimą. Prieš jį po teisybei nebuvo jokių prirodymų, bet vis gi tas vaikiną savo laike buvo pavartytas iš Vilniaus techniškos mokyklos ir jau treči metai, kaipo politiškai neišstikimas, laukė nusprendimo. Krata pas jį buvo padaryta 1902 metais. Rado keletą dainelių, keletą knygelių ir koki ten laiškelių; pritraukė prie Baltrušaičio bylos, kursai būk tai buvęs sugautas proklamacijas bemėtant. Kadangi Butkevičius drauge su Baltrušaičiu gyveno, tai jau žandarams buvę aišku, kad ir jis darbavęsis kartu. Darodymai tiesiog buvo niekingi. Rado laišką kokio ten mokinio prie Butkevičiaus rašytą, kuriame tas mokinyš išranda didžiai svarbiu už idėją nesibijoti nukentėti, o tuo tarpu jo draugai būk esą didžiai bailūs. Žandarai kitaip idėjos nesupranta, kaip tik socializmą ir šia tau apkaltinimas. Rūmo teismas Butkevičių pateisino. Bet kas jam sugrąžis už tai, kad buvo iš mokyklos išvartytas, kad kelis mėnesius sedėjo kalėjime ir tiek laiko vargo?!

Vilnius. Šimet per Velykas caras išleido paliepimą, jog kiekvienas gal išpažinti tokį tikėjimą, koki jis nori. Užtat daugybė unijotų, kurie pirm 40 metų per prievartą buvo stačiatikiškai paversti, dabar panorėjo grįžti prie savojo tikėjimo.

Ištiesų, tūkstančiais ėmė virsti jie į katalikystę. Išsigando popai, pamatę jog jie gal pasilikti be avelių, jeigu tvers teip ilgiau.

Vidurvasaryj buvo išleistas slaptas paliepimas, liepiantis svietiškausiai valdžiai padėti rusų dvasiškijai sutūrėti perėjimą stačiatikių į kitus tikėjimus.

Šią vasarą minia unijotų iš Vilniaus apygardos su vėliavomis (karūnomis) ir aukurėliais (altorėliais) ėjo į Ašmenos Vartus

padėkavot Dievui už gerą atmainą. Dar už 8 vorstų nuo Vilniaus pasitiko juos gauja policijos ir kazokų ir liepė išsiskirstyt. Žmonės nenorėjo klausyt. Tuomet kazokai be jokio pasigailėjimo ėmė mindžiot žmones arkliais, neskiriant moterų ir vaikų. Buvo keletas užmuštų ir daug sužeistų.

Tai mat caras viena ranka davė neva „liuosybę tikėjimo“, o kita atima.

R. V.

Marijampolė. Gimnazistų streikas. 14 (27) Rugsėjo po antrosios lekcijos visi, kaip vienas, gimnazistai pasipylė iš gimnazijos laukan. Gimnazijos vyresnybė, pamačiusi, kas dedasi, liepė neleist gimnazistų; jei neklausytų, tai užrakint kliasų duris. Taip ir padarė su 1 ir 2 kliasą; — vaikučiai, kurie nespėjo išsprukti, gavo po raktą, kaip paukšteliai klėtkoje, sėdėti. Visu būriu gimnazistai nuėjo pas internatą; — tai yra abelna kvatiera, kur visus iš sodžių atvažiavusius sukemša, kaip į urvą, liepia brangiai mokėti už užlaikymą, spaudžia vaikus kaip įmanydami valdžios tarnai — to internato prižiūrėtojai. Eidami pro jo šali gimnazistai šaukė: „šalin internatą! šalin tas baurias kazarmes!“ Iš kaž-i-kur pasipylė akmens, suskambėjo internato langai. Po valandos gimnazistai išsiskirstė.

Kaip bematant direktorius iškabino apskelbimą, kad gimnazija uždaryta, — lekcijų nebebus, ir jisai pavaręs iš gimnazijos 127 mokinius.

Kas gi čia pasidarė? Ko čia tie jaunikaičiai sūmišo? Juk anuos mokino, norėjo apšviesti, priglausti, — o jie meta viską — supykina direktorių! Tai neišmanėliai!... Taip gal kai-kas pasakyti, kurs nėra ragavęs Maskolių valdžios teikiamojo mokslo, ir jos prieglobos, arba tas, ką neturi supratimo apie grynąjį mokslą, grynąją šviesą. Vaikučiai trokšta sveiko protui peno, o valdžia jiems duoda akmenį ir tą užnuodytą.

Penktosios kliasos mokiny Mockaitis, žinodamas, kas tai yra internatas, brangindamas savo sveikatą, savo sąžinę, savo dūšią nuo nešvarių dasilytėjimų baurių valdžios tarnų nenorėjo apsigyvent internate. Direktorius spirtinai spyrė. Matydamas nieko neveikšias, bijodamas, kad ir kiti mokiniai nepradėtų eiti Mockaičio pėdomis, išvarė jį iš gimnazijos, atidavė į policijos nagus, paprašė parvartyti Mockaitį per etapus namo pas gimines.

Pavieto viršininkas, kaip geras caro tarnas, kurs turi pri-
laikyti supuvusią tvarką, tuoju areštavo Mockaitį, atidavė dviem
žemsargiam parvartyti jį namo per Vilkaviškį. Bet čia, bevarant,
Vilkaviškio pavieto viršininkas, turbūt, supratęs, kad iš to gal
nieko gero neišeiti, liepė paleisti Mockaitį.

Visi Mockaičio draugai, kaip vienas, stojo už jį ir pasakė:
pakol nesugrąžis atgal į gimnaziją jų draugo, patol jie neis mo-
kyties — tegul sau vieni mokytojai su direktorium tupi be darbo.
Visą nedėlią streikavo.

Direktorius nuleido aukštai užriestą nosį, pasikvietė kai-
kuriuos mokinių tėvus padėt jam išsipainioti iš tų kilpų,
kurias pats sau pasitaisė.

Tėvai nutarė: viskas turi pasibaigti geroju — mokiniai
vaikščios ant lekcijų; tik direktorius turi priimti atgal išvartytuosius
iki vieno, ir Mockaitis turi būti priimtas. Mockaičio direktorius
jokiu būdu nenorėjo priimti, — kaip gi sako paskui žiūrės į jį
visi vaikai, jeigu jis nusileistų?

Direktorius panorėjo įtraukti į protokolą paaiškinimą, kad
mokinių tėvai labai gailisi to, kas atsitiko, maldauja direktoriaus
susimylėjimo, ir kadangi mokiniai nesupranta, ką darą, tai direk-
torius susimylėjęs atleidžia jų kaltybes. Tėvai pasipiktino tokiu
direktoriaus darbu, reikalavo, kad parašytų, jog visa istorija
išėjo dėlei nesusipratimo tarp direktoriaus ir mokinių, o kad
nieks nereikalauja jokios malonės. Vienok begėdis direktorius
paskui, niekam nieko nesakydamas, įrašė, kad tėvai būk tai prašę
susimylėjimo; ir todėl direktorius galįs priimti atgal išvartytuosius;
Mockaičiui gi liepė paduot prašymą, bet šis atsisakė.

Tėvai, besvarstydami nemalonų direktoriui atsitikimą, pastatė
šiuos reikalavimus:

- 1) panaikinti internatą;
- 2) išguldinėti gimnazijoje lietuvių kalbą 24 valandas per ne-
dėlią (visose klasiuose); mokytojas lietuvių kalbos turi būti uni-
versitetą baigęs.
- 3) mokytojai privalo apsieiti su mokiniais švelniai;
- 4) mokytojų taryboje turi dalyvauti mokinių tėvai ir glo-
bėjai;
- 5) mokinių pasielgimą ne gimnazijoje turi prižiūrėti tėvai ir
globėjai (o ne mokytojai ir jų šnipai).

Direktorius neleido apsvarstinėti tų klausimų teisindamos, kad jis negalįs jų išrišti savo valdžia. Tėvai nutarė padaryti kitą susirinkimą ir varyti pradėtąjį darbą toliau, rūpinties, kad nors tie nedideli reikalavimai būtų išpildyti.

Kokios žemos doros yra Marijampolės mokytojai, aiškiai parodo mokytojas Goronavičius, kurs pernai viešai gavo per žandą nuo savo mokinio; vienok, gėdą šalin pavaręs, tebetupi gimnazijoje ir visur skelbia, kad reikėtų visai uždaryti gimnaziją, nes kam, sako, Lietuvos muzikai reikia mokslo; jam gana piūklo, kirvio ir arklo (žambrio).

Laike streiko gimnazistai paleido atsišaukimą rusų kalboje, jame nurodo, kad direktorius pasišaukė į pagalbą savo tarnus mokytojus, policiją, net kareivius; bet mokiniai nė maž to nenusigandę varė savo darbą toliau, rėmė savo reikalavimus sakydami: „Neeisim jo mylistos prašyti! neeisim ant lekcijų, pakol tik nebus išpildyti mūsų reikalavimai.“ Stai jų reikalavimai; 1) turi būt priimtas atgal Mockaitis; 2) panaikinti pabaudimo užrašus dėl Žemaičio ir Liudžio; 3) turi būt leista visiems laisvai, kur tinkama gyventi; internate tegyvena tie, kam tas urvas patinka. 4) neturi būt jokių apribavimų sulig mokinių pasivaikščiojimų; 5) su mokiniais visi turi švelniai apsieiti; 6) ne gimnazijoje į mokinių gyvenimą ir pasielgimą mokytojai visai neprivalo kištis; 7) prie kiekvienos klasos turi būti įsteigtas antras skyrius, kad visi norintieji stot į gimnaziją galėtų rast sau vietą; 8) visų klasių mokiniams turi būt paskirta 24 valandos per nedėlią išguldymui lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos ir geografijos; mokytojas turi būt gimnaziją baigęs; lekcijos turi būt atliekamos paprastame laike, tai yra nuo 9 val. ryto iki pusės trečios popietų; 9) už šį pasipriešinimą nė vieno nevalia nubausti.

Mokiniai mano, kad tuos jų reikalavimus gali išpildyti direktorius pats, net prie dabartinės netikusios tvarkos.

Bet mokiniai turi dar reikalavimus, kurių nė direktorius, nė kuratorius nė pats ministeris neįstengtų išpildyti; tą atlikti galėtų tik įsteigiamasis susirinkimas, išrinktas visuotinu, lygiu, slaptu ir betarpišku balsavimu. Stai tie jų reikalavimai; 1) panaikinti visus apribavimus tautoms, tikėjimams ir luomams; 2) mokslas turi būt suteikiamas būtinai visiems be jokio užmokėsio; 3) sulyginimas moterų tiesų su vyrų tiesomis; 4) kiek-

vienai tautai turi būti suteikiamas mokslas prigimtoje kalboje;
5) atskirti bažnyčią nuo mokyklos. *Ne mokinys.*

Kn. Antonevičiaus darbai.

Dėlei įvairių priežasčių ikišiol negalėjome duoti pamatingo išnagrinėjimo atsišaukimo į kunigus praloto Antonevičiaus, dabartinio Seinų Vyskupijos valdytojo.

Netrukus galėsime, kad ir susivėlinę, parodyti to nepaprastojo rašto prasmę. Dabar štai turime mažutį paliepimą iš Vyskupijos kanceliarijos paleistą. Paliepimas rusiškai — valdžios kalboje parašytas, — nes valdžios tarnas rašė.

„Jo Sveikatai Šilovatų filijos Valdytojui. Siųzdama Tamstai kopiją gubernatoriaus laiško į čionykštės Vyskupijos valdytojų kanceliariją praloto Antonevičiaus įsakymu liepia, kad Tamsta kaip bematant pavarytumei vargonininką Vincą Kairaitį ir pranešumei apie tai Vyskupijos konstitoriui.

Pildąs sekretoriaus priedermes

Kun. J. Rudaitis“.

Toje gubernatoriaus kopijoje buvo rašyta, būk tai Kairaitis prigulėjęs prie įtaisymo prakalbos Šilovate, per prakalbas būvę išdalinti atsišaukimai ir raudona vėliava išskleista. Nors tame visai nedalyvavo Kairaitis, vienok caro valdžia, nerazdama kaltininkų, ant jo bėdą numetė. Ši kartą, pati nenorėdama rankų tepti, — paprašė Seinų vyskupijos valdytojo Antonevičiaus; tas tuoju su mielu noru prisiėmė išpildyti žandarų priedermę — žudyti žmogų, nežiūrint, ar kaltas ar ne. Jam užteko gubernatoriaus prašymo. Pasirodo, kad kn. Antonevičius, nenorėdamas ar negalėdamas būti tikrai dvasišku piemeniu, apsiėmė būti avinu gubernatoriaus stumdomu.

Y. Z.

Kalvarija (Suv. gub.). Nėra tos dienos, kad ką-nors neatvartų į Kalvarijos kalėjimą. Stačiai virto Vonseckio gadynė! Kemša kalėjiman tankiai visai be jokios kaltės įtariamuosius žmones, be atžvilgio į jų prasikaltimus. Aš pats žinau tokius, kurie nedalyvavo Suvalkų gub. sumišimuose, o šiandien jau juos išveža iš Kalvarijos kalėjimo į Olonecko gub. trimis metais apsigyventi. Prieš 4 savaites tapo ištremtas Olonecko gubernijon iš Pilviškių Juozas Kačergius, o rugsėjo 18 d. nuvarė per Vilnių „etapu“ 4 vyrus, ištremtuosius trimis metais į Olonecko gub. Joną Kidolį, Juozą Ambraziejų, Viktorą Vitkaucką ir Liudviką

Matulaitį. Pastaramjam, bevažiuojant į ištrėmimo vietą, sudegė ūkė. Gal jis pats ir nežino, jog jo namus aplankė tokia nelaimė. Paliko namie jo žmona su mažu kūdikiu; vargšei, netekus pastogės, reiks pamatyti nemaža vargo žiemos metą.

Kaipsaunori.

Kaunas. Jau ir Kaune sprogo pirmutinė bomba! Keletą policijantų sužeidusi nemažą išgastį kitiems įvarė. Ta bomba, tai pirmas aštresnis valdžiai persergėjimas. Jeigu ji ir toliau taip-pat spaus žmones, kaip ikišiol, tai dar ne vienos bombos balsą išgirsime, ir ne vien tik Kaune, o ir kitose Lietuvos vietose. Juo ilgiau valdžia, kaip ožys, spirsis, tuo daugiau gali būti aukų iš vienos ir kitos pusės, bet bėgančios upės neužtvenksi, gyvenimo nesulaikysi. . . .

Užventis. Neseniai čia atsirado žmonės, kurie norėjo sušaukt valščiaus susirinkimą, surašyt prašymą į vyresnybę, kad leistų pasisamdyti į Užvenčio mokyklą mokytoją lietuvi. Atsirado galvočių, ką nuėjo staršino prašyti. Staršinas pasiklausė raštininko. O raštininkas atsakė, žinoma, kad nevalia nė tokio susirinkimo daryt, nė tokio prašymo rašyti. Ir nieks nebedrįso susirinkt. Ar-gi ne gėda vyrai? Jūs dar prašotės ruso raštininkėlio leidimo susirinkti ir tame susirinkime prašymą nekalčiausį parašyti! Sviete jau žmonės įprato susirinkti nieko nesiklaudami ir jau jei rašo ką į vyresnybę, tai ne prašymus, bet reikalavimus. Ir jums, Užventiškiai, laikas jau būtų apie tai pagalvoti!!

Apgynėjai tvarkos.

(Gyvenimo vaizdelis.)

Prieš jomarką miestelyje pasklido garsas, būk per jomarką būsiąs sumišimai, muštynės. Turbūt koks šulėris paleido kalbą, — taip žmonės lėmė. Žydai, išgirde, subruzdavo tarpe savęs mesliavas rinkti. Turtingieji metė daugiau, driskiai — mažiau; bet, kaip žmonės spėja, surinkę ar tris šimtus. Skubinau tuos pinigus nusiuntė gubernatoriui, prašydami apgynėjų tvarkos laike jomarko. Gubernatorius teikė priimti šimtus ir maloningai išklusė to prašymo. Iš artimo jo pavieta paliepė nusiųsti šešis dragūnus. Iš vakaro prisistatė apgynėjai tvarkos.

Jomarko dieną nuo ryto visur ramu, — apgynėjai, išsižioję, miega. Po visam prisklido žmonių po visą miestelį su visokiais reikalais, o daugumas — taip sau pavėpsoti. Ant rinkos ir ant didžiojo kelio žmogus prie žmogaus: vieni eina, kiti, būreliais susistoję, šnekasi. Dragūnai, susisėdę ant arklių, po du greta kažikur užsimanė joti per žmones. Vienas taip sutempė savo arklį, kad tas net atbulas ėmė šokti, paskutinėms kojoms ką tik neužlipo žmogui ant galvos — vos spėjo į šalį pašokti. Supykęs žmogus — capt už pavadžių arkliui, dragūnui kumsčia grumodamas sušuko: „ko čia jodai raitas per žmones? — Nematai arklių vedinas eiti! . . . Sėsk man tuoju žemėn; o ne — kaip matai gausi!“ . . .

Dragūnas kriste nukritęs nuo arklio, persiprašydamas žmogui, nuėjo vedinas.

Kiti, pamatę, kas dedasi, nieko nebelaukdami nulipo nuo arklių, — taip-pat vedini nusivedė.

Žmonės kvatojo, juokėsi. — O tai apgynėjai tvarkos už tris šimtus rublių! . . .

Žemaitė.

Lietuvių Laikraštis.

Liūdna ir pikta ir skaudu darosi matant, kad spaudos žodis, kurs gali plačiai pasklisti po Lietuvą, patenka į netikusias rankas, kad cenzūros leistas laikraštis yra rankose žmonių, kurie kursto prieš Lietuvos gyventojus žydus, kitas tautas kursto prieš mūsų intiligenciją, prieš visus, ką caro valdžią griauja, ką trokšta žmonėms gera suteikti, ką darbuojasi su pasišventimu jokio užmokesnio negaudami, tik valdžios, policijos, žandarų, blogųjų kunigų ir dvarponių persekiojami. Kursto prieš juos Lietuvių Laikraščio redakcija, kuri žino, kad už tokius jos darbus gali būt tik valdžios pogyrimas ir užmokesnis, kurstydamą renka pinigus už tuos savo biaučius žodžius, žinodama, kad tie, prieš kuriuos ji rašo, negali cenzūros leistoje spaudoje atsiliepti ir savo balsą paleist plačiai į Lietuvą, parodyt gryną teisybę. Tai tik Judošiai taip daro! Kitokio vardo aš jiems nerandu.

Lietuviai, supraskit dabar visą valdžios nedorybę; — ji leidžia Judošiams kalbėti, o draudžia pratart gyvą žodį prieš

Judošių kalbą! Žinokit dabar, kas tai yra cenzūra, kas tai yra nedora valdžia!

Nr. 36 „Lietuvių Laikraštis“ pasipiktina pasielgimu „Vilniaus Žinių“ už pavadinimą Seinų vyskupijos administratoriaus aplinkraščio turinio negražiu. „Liet. Laikr.“ džiaugiasi tuo aplinkraščiu, vadina jį puikiu ir visur ant Dievo žodžio paremtu. Geras jų Dievas, kurio vardu liepia persekioti žmones, žudyti juos! Geras tai Dievas, kurs pripažįsta visas valdžios nedorybes ir liepia persekioti žmones, kurie tas nedorybes nurodo, išaiškina, trokšta žmonių gyvenimą palengvinti. Ne! Tokio Dievo negali būti! Taip gali kalbėti tik žmonės, kurie gauna nuo valdžios dideles algas, kurie bijo, kad dabartinė valdžia nesugriūtų, nes tada gali griūti ir jų viešpatavimas ant žmonių. Ne! Taip ne mokino Kristus — meilės šaltinis. Taip tik gali mokinti valdžios tarnai, kurie nė gėdos, nė sąžinės nebeturi!

Biauru skaityti „Liet. Laikr.“ žodžius, kuriais giria tą aplinkraščių, o baurioja žmones, kurie trokšta laisvės, geresnės Lietuvai ateities, kurie šaukia visus prie darbo ir peikia dykduonius skriaudėjus, kurie nėra savo amžiuje dar nė ant vieno žmogaus užpuolę, kurie tik ginasi nuo užpuolimo, ir tai nevisada, o tankiausiai patį kenčia nuo užpultųjų, puva kalėjimuose ir ištėmimė. Žino „Liet. Laikr.“ redakcija, kad tų žmonių, valdžios priešų, ir jų raštų ne visi „Lietuvio Laikr.“ skaitytojai bus matę, jų darbų nebus dar pažinę ir todėl išanksto jau sukelia prieš juos. Jeigu turėtų nors lašą gėdos ir sąžinės, tai pasirūpintų savo laikraštyje parodyti tų „naujų mūsų geradarių“ raštus, jų troškimus. Tada pats skaitytojas žinotų, ar mylėti tuos žmones ar jų neapkęsti. To vienok „L. L.“ nedaro ir nedarys, nes bijo tų žmonių, bijo jų mokslo prasiplatinimo, nes žino, kad šviesai Lietuvoj sklindant žus tokių „L. L.“ laikraščių ir jų pasekėjų gyvenimas — jie turės tada darbą dirbti ir nebegalės žmonių apgaudinėti.

N. 38 Kunigas Šnapštys kursto žmones prieš žydus. Savo straipsnelyje tvirtina, kad žydai, norėdami cholėros nusikratyti, rūpinas krikščionis užkrėsti, kad per Velykas žydai dalija krikščionims macus, norėdami visas nelaimes nustumti nuo savęs ant jų, kad įeidami į namus meldžiasi: „sutremk, Viešpatie, netikėlių butą!“ ir t. t. Tokiais raštais gali tik sukelti mūsų žmones prieš žydus, o juk ir be to yra iškvepta į žmones neapy-

kanta prieš žydus. Ar tai maža buvo atsitikimų, kad lietuviai katalikai mušo ir žudė žydus, ar dar to negana? Ar daugiau nekalto kraujo praliejimo reikia? Ir tai daro kunigas, kurio pašaukimas — skelbti Dievo ir artimo meilę. Kunigas Šnapštys tokiomis savo raštais neapykantą platina, išjuokia ir paniekina savo artimą — žydą. O gal kunigas Šnapštys nelaiko žydus per savo artimus? „Lietuvių Likraščio“ red. talpindama tokius raštus stumia mūsų tautą į didesnę nelaimę.

Nė 39 tas pats kunigas Šnapštys rašo apie socialdemokratų sumanymus. Tik turbūt jų nėra skaitęs, kad taip nupasakojo. Geriau padarytų kokią-nors social-demokratų knygelę perskaitęs negu tokiąstraipsnį rašęs. Tai bent šį-tą galėtų patirti apie soc.-dem. Nors ir ne mano dalykas išrodinėti tai, bet sunku tylėti matant, kaip kunigas rašo apie tai, apie ką neturi supratimo, vieną tik tikslą turėdamas kelti tarp žmonių neapykantą prieš kitą negu jis manančius. Tai, vadinasi, Dievo ir artimo meilės platintojas!

Tame-pat numeryje tas pats kunigas pravardžioja chuliganais darbininkus, kurie per streikus reikalauja teisingesnio užmokesnio ir būvio pagerinimo; o chuliganais tasai kunigas vadina žmones, „kuriems patinka griuvenos ir gaisrai, artimo žaizdos ir kraujas, artimo badas ir mirtis, tvarksmingos audros ir visoki netvarka.“

Apsaugok Dieve Lietuvą nuo tokių kunigų, ir nuo tokių laikraščių!

L. L.

Štai ištraukos iš laiško rašyto vienam lietuviui, kurs prišuntė jį mums. Rašo vargdienis apie santikius su „Lietuvių Laikraščio“ redakcija.

„Jau kelintas mėnuo eina, kaip susipratau labai negerai padaręs „Lietuvių Laikraščiui“ savo keletą eilių nusiuntęs; labai negerai padariau; labai gaila, ir tos nuodėmės prašau atleidimo...“

Biauru susidėti su tokiais žmonėmis, kokie yra „Lietuvių Laikraščio“ išleidėjas ir jo bendradarbiai. Kiekviename numeryje nemaža vietos užima kurstymai lietuvių prieš žydus, paniekiniai darbininkų, gyrimai ir išaugštinimai baurių dvasiškosios darbų, social-demokratų prilyginimas prie visokių vagių, žmogžudžių ir plėšikų. Paveizdan paimkime nors dabar paskutinįjį Nė 39 ir pažiūrėkime įžengiamąjį straipsnį „Žmonių sulyginimas“ parašė kun. Šnapštis. Toliaus, tame pačiame numeryje, trečias straipsnis „chuliganai“ to paties kn. Šnapščio. Apšviestiems žmonėms tokie straipsniai dar daugiau proto suteikia, dar aiškiaus supažin-

din su mūsų dvasiškija, su išsilavinimu ir protu, pamato jų tamsiausios bobos kvailybę ir tamsą*). Tiktai tamsus žmogus tokius straipsnius perskaitęs gali palikti dar tamsesniu arba visai sukvailėt. Kai-kurie mislija, kad jau kunigas rašo, o dar laikraštyje, paskirtam visiems žmonėms, tai jo žodžiai turi būti dar teisingesni, kaip sakomi sakykloje, ir daugumas nieko nesuprantančių sodiečių ir įtiki bauriausios melagystėms ir leidžia kvailas pasakas, kaip ir kun. Šnapštis.

Koki turi būti kvaila ta „Lietuvių Laikraščio“ redakcija, kad tokius kvailus raštus priima!

Tiek to! Koki yra ta „Lietuvių Laikraščio“ redakcija, toki tebūnie, — męs jos nepataisysime, — jau ji yra supuvusi; tik tiek gaila ir biau ru ir sarmata, kad aš buvau prie jos prisidėjęs. Gaila, kad pakliuvo tokion pelkėn, smirdančion purvynėn, mano keletas eilių. Mat, išspradžios nebuvo taip aišku, koki bus to laikraščio dvasia; maniau, kad „Lietuvių Laikraštis“ bus organu lietuvių-patrijotų ir literatų; aš maniau jame rasiąs daug poezijos, daug puikių mano dvasią užganėdinančių paveikslėlių, bet labai apsigavau . . .“

Toliau to laiško autorius, nurodęs kiek ir kuriame numeryje buvo patalpinta jo raštų, taip sako:

„Gaila . . . sakau dar kartą.

Kad nors būtų užmokėję, bet kur čia tau jie mokės! Tik jie gerai užmoka tokiems kunigams Šnapščiams, Snaudaliams, Mikėms, Katinėliams ir kitiems savo draugams kunigams, o prastas beturtis gali be mokesčio rašinėti, ir taip didelė garbė, kad tokie dideli ponai, kaip „L. L.“ redakcija tokių prastų vaikinių, kaip aš, eiles priima; ir už tai kitas labai ačių būtų pasakęs. O aš, nenaudėlis, jau tris laiškus rašiau, kad atsiųstų už atspauzdintus raštus atlyginimą. Gerai, kad ir neatsiuntė . . . Argi tokiems ponams būtų gražu prastam vaikiniui sodiečiui už eiles siųst pinigų? — Ne, negražu, taip neišpuola. Kunigas, tai kas kita: kunigas kaip parašys, taip bus gerai, tai šventas daiktas; laikraščiui garbė, kad kunigas rašo; jiems už raštus mokėt tai būtinai reikia, kunigų nereik atstumti, jie tai laikraščio firmos pakėlimas. „Liet. Laikr.“ redakcija ir nenori, kad prasti rašytų; jie tiktai kunigiją nori pakelti ir išlavinti; nori, kad jų rankose būtų visa politika, mokslas ir literatūra, o „prastiaji“ tepražūnie! . . .“

*) apie visus kunigus negalima taip sakyti. (Red.)

Toliau tas autorius vargdienis paduoda kopijas savo laiškų, kuriuos buvo siuntęs į „L. L.“³² redakciją pinigų prašydamas. Štai jo antrojo laiško kopija.

„Garbi Redakcija!

Nė 14 „Lietuvių Laikraščio“ atsakymuose man rašėte: ant tolesnio laiko meldžiame daugiau pasidaruoti“

Darbuojusi! Ariu, akėju, nakties joju; per naktį prie arklių be miego, kiek biškį nusunūdęs vėl per dieną lauke dirbu; bet eiles, kokias rašiau, tokias ir dabar rašau. Kad nesidarbuočiau, badu numirčiau; reikia dirbt, kad būtų ką valgyt. Reikia ir laikraščius peržiūrėt, ir knygutes perskaityti; o mokintis, ypač gramatikos, kuri vietomis netaip lengva suprast, nėra laiko. Snauzdamas, kiek reikiant natūrališkai neišmiegojęs, nedaug ką gali išmokti; o dar labiaus ne ką gera gali parašyti. Kad jau būtų mūsų tauta daugiau apsišvietusi, kad būtų daugiau laikraščių ir daugiau skaitytojų, kad skaitytojai redakcijoms ir laikraščių išleidėjams gerai užsimokėtų; tada redakcijos galėtų rašytojams pilnai jų darbą apmokėti, tada tai atsirastų gabūs Lietuvos literatai ir poėtai, kaip ir kitų tautų. Kas gali gyventi iš literatiško darbo, tam jau kitoks gyvenimas, tam jau niekas neberūpi — nė arklys, nė dalgis, jis tiktai galvoja ir svajoja; tas jau turi laiko mokintis ir darbuotis ant dvasiškos dirvos, jam jau kitokio darbo nebėra.

Nelaiminga mūsų Lietuva, kuri iš neturto turi žudyti ir nuspausti ką tik dygstančias dvasiškas spėkas. Kiekvienam suprantama, kad kolei nebus apmokami rašytojų darbai, toliai nėra ko tikėtis pakilimo lietuvių literatūros.

Tokie žmonės, kaip advokatai, kunigai, daktarai, inžinieriai ir kiti mokslo vyrai gali ant literatiškos dirvos darbuotis ir tada, jeigu jiems už jų darbą ir nemokėtų, jie turi uždarbį ir iškitor, jų protai gerai išlavinti, viską lengvai supranta ir lengvai rašo; jie turi natūrališką gyvenimą, gerą valgį ir atilsį; jų gyvenimas kitoks, gali jie darbuotis, bil tik turėtų gerus norus ir talentą.

Palaiminti, kas pinigų turi! Prakeikti tie beturčiai — darbininkai, — jie pražuvę ant kūno ir dvasios, jiems nelemta pažinti poėzijos, juos nuspaus didesni ir galingesni, ir gali jie žūti neragavę dvasiško saldumo! Bet ir jie trokšta sveiko dvasios peno ir jų dvasia jau kūne nerimsta ir jie jau šaukia: „Tiesos

ir laisvės!“ ir jie kovoja už laisvę ir kai-kuriam, kovoje privargusiam ir vilties nustojusiam išsista žodžiai:

„Greičiau šalti vėjai, audra su ledais!

Užšaldykit mano liūdnumo jausmus!“ ...

„Greičiau ant kalnelio baltoji smiltis!

Greičiau, o greičiau, man teužpil akis!“ ...

Tiktai tas šauksmas ne nuolatinis, tiktai nuliūdimo valandomis išsiveržiantis. Šiaip-jau, paprastai, ištikrųjų, kad ir nuvarginta dvasia, bet mirti nenori.

Prispaustųjų ir alkanųjų dvasia, kuri dabar smagiai auga, nenumirs, bet gyvuos amžinai, kol saulė bus saule. Gražiausi jų poėzija — tai vargai ir ašaros; tie vargai ir skausmai gimdys galiūnus, saldžios jų ašaros augis poetus.

Prakeikti pinigai! kad jie greičiausiai išnyktų, su jais sykiu pražūtų didžiausios nedorybės, vienas kito skriaudimai. Bet, pakol kas, koliai piniguose! išganymas, ir noriu, kad ir mane pinigai išganytų, ir aš už darbą norių atlyginimo, ir aš noriu su pinigais pagelba dvasiškai augti, stiprėti ir plėtotis.

Jeigu norite turėti gerus raštus, tai pirma užsiauginkite raštininkus. Jeigu norite gerų eilių ir poėzijos, tai pirma užsiauginkite poetus. Kur-nors jauzdami jauną poėtišką dvasią, padėkite lavinties, mokintis, medėgiškai šelpdami. Į senuosius nebėra ką žiūrėt, tik lavinkit, šelpkit jaunuosius, o ypač beturčius. Tada tai ir Lietuva turės gerus beletristus ir poetus.

Su pagarba N. N.

Tą straipsnelį (laišką) prašau atspauzdinti.

Gegužės m. 1905 m.“

Ant to laiško jau atsiliepė redakcija, paprašė atsiųsti sąrašą jo spauzdintųjų eilių. Autorius nusiuntė, bet jokio atsakymo nebesulaukė. 23 Rugpiučio dar siuntęs prašymą ir pridėjęs prie jo skaičių, kiek ir kuriame numeryje buvo atspauzdinta eilių, bet atsakymo vis nesulaukė; korespondencijos, eilės, straipsniai nueina, o laiškai su pinigų prašymais kaip ugnij sudėga.

Lietuvos turčiai tenekenčia mūsų, teauga ir plėtojas literatūroje kunigai, tekankina mūsų dvasią, teneapmoka mūsų raštų, tevargina mus kaip jie gali; vistiek tamsos gilumoj pragaiš jie patiš! O mūsų dvasia žibės! ...

Ar kas nužudys mano dvasią? Ar atims man viltį? Ar sulaužys poetiškus jausmus? — Ne! Mano dvasios nieks nepergalės! Ji kantri ir stipri; ji žaliuos lyg pušis ant aukšto kalno, kuri nebijo nė audrų, nė šaltų vėjų. Tegu niekas nespauzdin mano raštų, vis tiek aš rašysiu. Yra ypatos, kurios džiaugiasi mano rankraščiais ir giria mano eiles, — tai jiems ir rašysiu. Man už raštus nereikia, kad kas mokėtų; temoka tiktai kunigams, daktarams, advokatams, inžinieriams, mokytojams ir kitiems už mane tūkstančiais kartų turtingesniems! Aš galiu rašyti ir šaltoje grinčioje, ir basas, ir nuplyšęs... Kam gi reikia gero apdaro? Juk aš neeinu į teatrus nė į susirinkimus, sėdžiu tik namie, dirbu prie tėvo žemės arba vaikščioju tarp prastų žmonių, kurie taip pat nuvarginti, — manęs nieks nepadyvys, nors ir būtų lopai ant lopy.

Kad gyvenčiau kitokiose gyvenimo sąlygose, kad kur — nors turėčiau toki ramybės kambarį, kuriame ramiai, nėkieno nekliudomas, po kelias valandas galėčiau atsisėsti; tada tai rašyčiau aiškiau ir gražiau. Dabar niekur neturėdamas savo namų, nė savo menkos bakūžėlės, net nė samdyto kambarėlio, gyvendamas prie tėvų, esu šiam svetui lyg svetimas, niekur neprigulįs ir nieko ant žemės neturiš, kaip tik plunksną, poperį ir keletą knygųčių. Bet ir tokiose sąlygose būdamas rašyt nepaliausiu. Rašydamas ir mąstydamas apie rašomąjį daiktą vis kas kartą labiau plėtoju savo protišką spėką, išdirbu ir išaštrinu poetiškus jausmus. Kada jaučiu savo galvoje gimstant nepaprastas svajones, tada labai man linksma jeigu spėju jų nors menką dalelę užrašyti. Kad mano gyvenimo sąlygos leistų daugiau rašyt, tai būčiau labai užganėdintas ir gal kada rašyčiau visai gerai. Bet rašyt nepaliausiu — žūt ar kovot!...

Tokie tai „Lietuvių Laikr.“ redakcijos darbai! Savo pasielgimu atstumia jautriausias širdis, geresnius žmones, o susitelkia tamsybės spėkas.

Aukos Kankinių reikalams.

V. St.	0,50 mk.
Buvo (žiur. „Ūk.“ Nr. 12, 04)	2,50 „
Išviso:	3,00 mk.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

Turinys „Varpo“, N. 1 ir 2.

Lietuvių balsas. — Ar revoliucija ar reformos? — Iš revoliucijinio judėjimo Rusijos viešpatystėj. — Nauja Rusijos politika ir Lietuva. — Iš literatūros ir gyvenimo. — Amžina legenda. — Cicilikai. — Pikta valia. — Korespondencijos. — Vilnius. — Du laišku iš Šiauro. — „Rūtos“ atsiliepinimas. —

Turinys Varpo N. 3.

Nauji monai. — Apie mokyklas. — Pro domo sua. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. — Iš revoliucijinio padėjimo Rusijos viešpatystėj. — Litvomanai. Drama 4-iose veikimuose. — Korespondencijos. — Senapilė. — Suvalkai. — Lenkija. — Ukraina.

Turinys „Varpo“, N. 4 ir 5.

Lietuvių reikalavimai. *P-tis ir Red.* — Męs ir legališkoji spauda. — Naujai išgautoji spauda kaip agitacijos įrankis. *Naujas Darbininkas.* — Ar galime męs šelpti legališkąją spaudą. *Red.* — Iš literatūros ir gyvenimo. — Pro domo sua. (Tęsimas.) *Elzikonis.* — Ukrainiečių spauda Rusijoje. (Tęsimas.) — Litvomanai. (Tęsimas.) — Nuo *Red.* ir *Adm.* Aukos LDP. reikalams. — Atsakymai.

Turinys „Varpo“, N. 6.

Išvien į kovą! *Lietuvių Demokratų Partija.* — Ar gali mums pakakti visuotinojo seimo. *S-s.* — Pro domo sua. (Pabaiga.) *Elzikonis.* — Ukrainiečių spauda Rusijoje. (Tęsimas.) — Bevarant karėn. Iš kelionės užrašų. *T-s.* — Litvomanai. (Tęsimas.) — Korespondencijos. Vilnius. Iš Galicijos. — Nuo *Red.* ir *Adm.*: Aukos L. D. P. reikalams. — Kovos išdas.

Turinys „Varpo“, N. 7 ir 8.

Iš Lietuvos inteligentų susivažiavimų natarimų, — Lietuvos tautų atstovų susivažiavimus Vilniuje. Panevėžio susivažiavimo nutarimai. Lietuviškųjų partijų atstovų susivažiavimas Kaune. — Kas tai yra sociališkoji revoliucija? *K. Kautsky.* — Už teisybę. Atsakymas „Vienybei Lietuvinkų“. *L. D. P.* — Iš literatūros ir gyvenimo. — Yvairūs balsai. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. (Pabaiga.) — Litvomanai. (Pabaiga bus.) — Nuo Redakcijos ir *Adm.*: Atsakymai. —

Knygos.

1. Trumpa senovės lietuvių istorija. 1892. pp. 56	10 kap
2. A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24	10
3. Kaukazo belaisvis. 1894.	5
4. Musų pasakos. 1894. pp. 26	5
5. Jurgis Kastrijotas. 1894. pp. 13.	5
6. Krumplių Jonas. 1895. pp. 36	10
7. Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės. 1897. pp. 36	10
8. P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. 1898 pp. 48	10
9. Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukininko“). 1899. pp. 36	5
10. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“). 1899. pp. 47	5
11. Pagaiškėtis. Bitės. 1899. pp. 24	5
12. ykolaitis. Mindaugis. 1899. pp. 58	5
13. Lazdynų Pelėda. Kas priešius? 1900. pp. 32	5
14. Bitė. Tėvas ir sunus. 1900. pp. 23	5
15. Žemaitė. Valšėliaus sudas (komedija). 1900. pp. 19	5
16. B. Kova (drama). 1900. pp. 40	10
17. A. ickėvyčius. Velinės. 1900. pp. 68	15
18. J. B. Grabnyčių žvakė. 1901 pp. 31	5
19. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“) 1901. pp. 42	10
20. Lazdynų Pelėda. Sugriautas gyvenimas. 1901. pp. 29	5
21. Tv. Šunadvokatis. 1901. pp. 48	12
22. Parapija ir kunigas. 1901	5
23. Ž. „Ne gadaj“ arba Baisus sapnas. 1902. pp. 18	5
24. B. Nebepirmas. 1902. pp. 23	5
25. Žemaitė. Atminimai. 1902. pp. 23	5
26. Dvi oterys. Veinias spąstuose. 1902. pp. 62.	10
27. L. P. Judošius. 1902. pp. 11	5
28. L. P. Klajunas. 1902. pp. 60	20
29. Karolius Jak-s. Vaidila. Originališka novelė. 1902. pp. 15	10
30. J. Barzdyla. Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. 1902. pp. 44	10
31. Nežinomas. Rykstės. 1902 pp. 24	5
32. Irs. Seno kareivio papasakojimas. 1902. pp. 16	5
33. Dvidešimtmetinės „Auszros“ sukaktuvės. 1903. pp. 62	50
34. Tantiškas atgijimas Lietuvių ir kitų jaunų tautų. 1903 pp. 40	15
35. Žemaitė. Kunigo naudą velniai gauda. 1903. pp. 24.	5
36. — Sodžiaus vaizdeliai. 1903. pp. 24	5

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpr., Fabrikstr. 27.